

УДК [94(477.83/.86:438):271.024]“12”

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2025.26.4967>**ПОЯВА ТЕВТОНСЬКОГО ОРДЕНУ У БАЛТІЙСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: РУСЬКИЙ СЛІД**

Ілля ПАРШИН

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

відділ історії середніх віків

вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна

e-mail: iparshyn@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0003-0554-1335

У статті проаналізовано руський слід у появі рицарів Тевтонського ордену у Балтійських землях в 1220-х роках. Встановлено, що княгиня Агафія Святославівна, дружина мазовецького володаря Конрада I, активно долучилася до запрошення німецьких воїнів, що відзначено у відповідних грамотах й історіописній середньовічній традиції XIV ст. Водночас, розглянуто алгоритм появи такого політичного рішення. Запропоновано гіпотезу, згідно якої мати князів Данила і Василька Романовичів близько 1219–1220 рр. уклала союз із литовськими володарями-язичниками, скерувавши їхню агресію проти польських земель. Такий крок відповідав би політичним зацікавленням невідомої за іменем руської правительки. До того ж, князь Конрад I, який внаслідок виступу місцевої знаті втратив воєводу Кристину, не мав стійких позицій на східних кордонах своїх володінь. Така несприятлива ситуація призвела до заклику Тевтонського ордену, який мав протистояти місцевим поганам. Таким чином, не тільки підтримка княгині Агафії з руського роду чернігово-сіверських володарів вплинула на позицію мазовецького князя, але й хитра комбінація вдови князя Романа Мстиславовича, яка використала язичників для послаблення польського тиску на волинські землі Романовичів.

Ключові слова: Тевтонський орден, Романовичі, княгиня Агафія Святославівна, Мазовецьке князівство, князь Конрад I, Русь, Балтійські землі.

Формування земельного володіння Тевтонського ордену у Східній Європі насамперед пов'язують з політикою мазовецьких правителів, які мали на меті використати військову потугу німецьких братів-рицарів у власних інтересах. Водночас, традиційний погляд відображає не усі контексти такого “запрошення”, й може призводити до певних хиб у розумінні складних процесів середньовічної політики. На цьому тлі варто вказати також на участь жінок-володарок у справі закликання німецького рицарства, що не отримало належного наукового висвітлення у сучасній історіографії. До того ж, до ініціативи залучення потужної військово-чернечої конгрегації доклалися, як видається, одразу декілька княгинь з Русі. Тож, мета статті – проаналізувати руський слід у появі “тевтонців” у Балтійських землях.

Дослідники зверталися до цієї проблематики. Класичною сьогодні вважають роботу Герарда Лябуди, який простежив окремі етапи формування орденського землеволодіння, розвиток його господарських та управлінських структур¹. Політичну ситуацію у середньоевропейському регіоні у XIII ст. докладно дослідив Леонтій Войтович². Дослідник здійснив огляд династичної дипломатії, що була основою для формування тогочасних зовнішньополітичних контактів, укладення союзів тощо. Окремі політичні вектори галицько-волинської історії визначив Даріуш Домбровський, який вказав на особливі відносини Романовичів (князя Романа Мстиславовича та його нащадків) із німецькою рицарською конгрегацією³. Окремі важливі висновки здійснили Олександр Головка⁴, Віталій Нагірний⁵, Мирослав Волощук⁶. Вказані роботи пропонують ґрунтовний огляд русько-польських дипломатичних контактів, дають змогу підсумувати важливий фактографічний матеріал з минулого взаємин династій П'ястів та волинських Мономаховичів. Особлива увага – до укладення династичних шлюбів, з яких на особливу увагу (зважаючи на основний об'єкт дослідження) заслуговує укладення русько-мазовецького матримоніального союзу на початку XIII ст.

¹ Gerard Labuda, *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach. Gospodarka-Społeczeństwo-Państwo-Ideologia*. (Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1988), 623.

² Леонтій Войтович, *Княжа доба на Русі: портрети еліти*. (Біла Церква: видавець О. Пшонківський, 2006), 782.

³ Dariusz Dąbrowski, *Daniel Romanowicz. Król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia polityczna*. (Kraków: Avalon, 2013), 538.

⁴ Олександр Головка, *Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.)*. (Київ: Академперіодика, 2021), 600.

⁵ Witalij Nagirnyj, *Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264*. (Kraków: Avalon, 2011), 362.

⁶ Мирослав Волощук, “До питання присутності русинів при дворі княгині Агафії Святославівни (між 1207/1209–1247/1248) – дружини мазовецького князя Конрада,” *Inter Regnum et Ducatum. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Tęgowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*. (Białystok: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, 2018), 633–665.

Про життя Агафії Святославівни († після 1248) збереглося порівняно багато інформації. Відомо, що вона була донькою новгород-сіверського князя Святослава Ігоровича, який на початку XIII ст. разом зі своїми братами опанував частину Галицького та Володимирського князівств. Доля Святослава склалася трагічно. Хоча йому вдалося підпорядкувати своїй владі Перемишль та навіть певний час утримувати Володимир, правління Ігоровичів викликало повстання галицьких бояр, які у 1211 р. повісили його⁷. Причиною жорстокої розправи стало крайнє незадоволення Ігоровичами: насильство над місцевою знаттю не сприяло консолідації їхньої влади, до того ж брати-нащадки героя “Слова о полку Ігоревім” конкурували між собою, нещадно борючись за першість. Водночас, династичні права Ігоровичів, принаймні, на Галицьку землю були беззаперечними. З цієї причини вони одразу поринули у вир політичної боротьби, яка розгорнулася за вакантний престол після загибелі князя Романа Мстиславовича у 1205 р.

Шлюб Агафії Святославівни та Конрада I Мазовецького (1187–1247) відбувся близько 1207–1209 рр. Дослідники не сумніваються в політичній необхідності такого альянсу⁸. Князь Святослав перебував у вкрай складному становищі, тому потребував “кровного” союзника в складному протистоянні за землі Романовичів. Мазовія, кордони якої прилягали до Волині, була чи не найбільш ідеальним варіантом. Не виключено, що Ігорович був примушений видати доньку заміж, адже перебував тоді у польському полоні. Однак, цей шлюб став одним із найтриваліших та найбільш плідних. Агафія стала вірною супутницею життя Конрада I на 37 років й подарувала йому, щонайменше, десяток дітей⁹. Тривале перебування при дворі у Мазовії, як вважалося, не повинно було бути самотнім, і в оточенні княгині мали би перебувати вихідці з Русі, що слугували би своєрідним містком між нею та родиною. Щоправда, докладні дослідження цієї проблематики дали змогу здійснити лише гіпотетичні припущення щодо належності тих чи інших осіб до руських земель¹⁰. На жаль, стан джерельної бази утруднює подальші пошуки, а ідентифікація уже віднайдених супутників княгині Агафії лишається неоднозначною.

Окрім успішного, як для епохи Середньовіччя, особистого життя, княгиня Агафія Святославівна відіграла надзвичайно важливу роль в історії Центрально-Східної Європи XIII–XV ст. Вона була вірною союзницею князя Конрада I, зокрема, у справах досить кривавих. Наприклад, якщо довіряти свідченням польського хроніста Яна Длугоша (1415–1480), Конрад I у 1239 р. стратив полоцького каноніка Яна Чаплю. Ченці-домініканці хотіли його поховати, проте Агафія Святославівна, начебто, розлютилася і наказала повісити тіло нещасного навпроти собору Плоцька¹¹. Полишаючи напівлегендарні подробиці її “злочинів”, необхідно зазначити, що у польській громадській думці руська володарка тісно пов’язана з запрошенням Тевтонського ордену до поморських володінь.

На негативних моментах появи німецьких хрестоносців у Пруссії та небезпеці такого сусідства, що польські володарі відчули пізніше, наголошували неодноразово¹². Щоправда, варто визнати, що заклик до Ордену братів німецького Дому святої Марії в Єрусалимі відбувся згідно із тогочасними дипломатичними практиками. Юридичним підґрунтям для таких дій стала грамота князя Конрада Мазовецького, видана 28 квітня 1228 р.¹³ У ній Тевтонському ордену передано Кульмську землю, проте із декількома застереженнями. Г. Лябуда вказував на існування спільної влади (*patrimonium*) усіх польських князів, тому без їхньої участі досягти реалізації такого задуму було неможливо¹⁴. Насамперед ішлося про згоду спадкоємців мазовецького володаря, а також – про підтвердження від

⁷ Леонтій Войтович, *Княжа доба на Русі: портрети еліти*, 407, 411.

⁸ Дослідження матримоніальної політики – важливий вектор сучасних медієвістичних студій: Illia Parshyn, Khrystyna Mereniuk. “A Modern View of the European Vector of the Military Development of Ukrainian Lands in the 13th–14th Centuries: Prospects for Future Historiographical Studies,” *Futurity of Social Sciences* 3 (2023): 61–78; Khrystyna Mereniuk, Illia Parshyn. “The customs of war in Rus in 13th century: between legal regulations and social conflicts,” *Lex Humana* 16 (2024): 535–556.

⁹ Мирослав Волощук, “До питання присутності русинів при дворі княгині Агафії Святославівни (між 1207/1209–1247/1248) – дружини мазовецького князя Конрада,” 633–634.

¹⁰ Там само, 640–665.

¹¹ Jerzy Besala, *Skandale, mity i anegdoty historyczne*. (Warszawa: Bellona, 2013), 24.

¹² Piotr Gruszka, “Sprowadzenie Krzyżaków do Polski. Dlaczego Konrad Mazowiecki podjął jedną z najgorszych decyzji w dziejach kraju?” *Ńiekawostkihistoryczne.pl*, Доступ отримано 15 жовтня 2024 р., <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2018/12/31/sprowadzenie-krzyzakow-do-polski-dlaczego-konrad-mazowiecki-podjaljedna-z-najgorszych-decyzji-w-dziejach-kraju/>; Maciej Strączyński, “Łotr czy głupiec?” *ingremio.org*, Доступ отримано 15 жовтня 2024 р., <https://ingremio.org/historia/lotr-czy-glupiec/>

¹³ Preußisches Urkundenbuch, Band 1/1 (1140–1257). Politische Abteilung: Die Bildung des Ordensstaats, hrsg. von Rudolf Philipp in Verbindung mit Carl Peter Wölky (Königsberg: Hartungsche Verlagsdruckerei, 1882), S. 67.

¹⁴ Gerard Labuda, *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach. Gospodarka-Społeczeństwo-Państwo-Ideologia*. (Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1988), 121.

інших князів династії П'ястів, оскільки таке велике земельне надання потребувало участі не тільки прямих, але також і потенційних непрямих нащадків¹⁵. Ці вимоги реалізовані лише частково, зокрема свою згоду на оселення воєнної конгрегації німецьких рицарів передали близькі родичі князя Конрада.

Водночас, звернення мазовецького володаря у 1228 р. до “воїнів Христа” було уже повторним. На думку дослідників, керівництво Тевтонського ордену зволікало із реалізацією намірів переселитися до Балтійських земель¹⁶. Насамперед ідеться про декілька причин. По-перше, верхівка німецького рицарства брала участь у хрестовому поході до Палестини (1228–1229) під проводом світського патрона Тевтонського ордену – імператора Священної Римської імперії Фрідріха II. По-друге, німецькі рицарі мали цілком меркантильні інтереси: вони тривалий час перебували на східних кордонах Угорського королівства, але не отримали належних привілеїв від місцевих правителів. Коли ж дійшло до вигнання з Угорщини (у 1225 р.), їм не було що протиставити такій політиці, тому тевтонці дипломатично затягували час переговорів, намагаючись перед переселенням на нові землі одержати максимально вигідні права як від мазовецького володаря, так і від місцевої єпископської влади. Відомо, наприклад, що в січні 1230 р. єпископ Християн уклав з Тевтонським орденем ґрунтовну угоду про подальшу взаємодію¹⁷. Такі кроки, безперечно, наближали появу німецького рицарства у регіоні.

Агафія Святославівна, наскільки складається враження, прихильно поставилася до ідеї запрошення додаткових християнських військових сил. Зокрема, заклики про перенесення рицарського ордену лунали не тільки від Конрада I, але також і від неї. Зокрема у грамоті 1230 р. зафіксовано ім'я “дружини моєї Агафії” (“*uxore mea Agafia*”) серед тих, хто давав згоду на оселення тевтонських рицарів¹⁸. Хоча виклад грамоти здійснено від імені князя Конрада, що було звичним для середньовічної епохи, додатковий акцент на згоді його дружини раніше не використовувався, що вказує на важливість такого кроку як для мазовецького володаря, так і для княгині Агафії. Зрештою, напевно, ішлося про згоду найближчих родичів, оскільки у документі поіменно вказані також сини князя Конрада.

Збереглися й інші відомості про допомогу княгині Агафії братам-рицарям. Петер з Дусбурга (XIV ст.), автор “Хроніки землі Пруської”, зауважив її активну участь у військових кампаніях проти язичників: “... прийшло військо прусів і спустошило землю Польську грабунком і вогнем. Це військо, згадують брати, за наказом панни Агафії, дружини князя, з безліччю поляків, яких вона привела, хоробро билосся на війні, але пруси протистояли їм, і поляки, тікаючи при першій зустрічі, поранили вказаних братів ... Проте згадана панна після битви наказала братів, що залишилися на полі напівживими, принести назад і зцілити під опікою лікарів. Брати ж ті, зцілившись, мудро виконували доручену їм місію. Почувши це, пан Конрад, герцог польський, після зрілого роздуму, як було сказано, за порадою, одностайною волею і згодою дружини своєї Агафії та синів своїх Болеслава, Казимира і Земовіта, дав згаданим братам Тевтонського дому теперішнім і майбутнім землю Хелмську і Люблінську, а також землі, які вони могли б, з Божою поміччю, вибороти в майбутньому, відвоювати в майбутньому з рук невірних, з усіма правами і користуваннями, якими він і його предки володіли ними, у вічне володіння, не залишаючи за собою нічого з права чи власності на них, але відмовляючись від усіх претензій за правом чи позовом, які могли б належати йому, або його дружині, або синам, або їхнім наступникам у них...”¹⁹. Безперечно, Петер з Дусбурга, як представник історіографії Тевтонського ордену, мав на меті додатково легалізувати становище німецького рицарства у Балтійських землях. З цієї причини, він наголосив на добровільності передачі земель, спільній волі князя Конрада Мазовецького, його синів та дружини Агафії. Складно визначити, наскільки княгиня справді мала змогу як зібрати військову допомогу для битви, так і організувати необхідну медичну підтримку після неї. Водночас, вказаний фрагмент з пам'ятки XIV ст. вказує на незалежну волю княгині Агафії, що мала свій голос у середовищі тогочасних мазовецьких еліт.

Про участь дружини князя Конрада в запрошенні Тевтонського ордену вказали й у модерній історіографічній традиції. Наприклад, Теодор Нарбут (1784–1864) використав доступну йому архівну спадщину, відзначивши також постать княгині Агафії під час прибуття перших німецьких рицарів до Плоцька²⁰. Хоча такі відомості не подають нової інформації про діяльнішу позицію княгині у переговорах, усе ж, вони відображають існування сталих уявлень про володарку Агафію, як учасницю дипломатичного процесу.

¹⁵ Gerard Labuda, *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach*, 121.

¹⁶ Олександр Головка. *Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.)*, 418.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Preußisches Urkundenbuch, 59.

¹⁹ Peter de Dusburg, “Cronica Terre Prussiae,” [in:] *Scriptores rerum Prussicarum*, Vol. 1. (Leipzig: verlag von S. Hirzel, 1861): 36–37.

²⁰ Teodor Narbutt. *Dzieje starożytne narodu Litowskiego*, Vol. 3. (Wilno: Nakładem i drukiem Antoniego Marcinowskiego), 400.

Водночас, оборонні заходи мазовецької еліти мали цілком конкретні підстави. Пруські язичники становили велику загрозу для польських володінь, і Мазовія, як прикордонний регіон, перебувала у чи не найгіршому становищі. Конрад I у 1217 р. подавив виступ місцевої польської знаті та схопив їхнього очільника – воєводу Кристіна, свого колишнього опікуна. Бунтівника осліпили, після чого стратили, що вважають відчутним “гріхом” мазовецького правителя²¹. Водночас, таке повідомлення збереглося тільки у польського хроніста Яна Длугоша, який у XV ст. уже звинувачував князя Конрада в надмірній жорстокості, тому не усі історики сприймають його записи серйозно²². Імовірно, воєвода, який був непересічною особистістю, набув занадто відчутного впливу, і князь Конрад відчув загрозу своєму становищу. Щоправда, смерть Кристіна зруйнувала створену ним систему оборони прикордоння. Відтоді прусські напади почастишали – такий вчинок Конрада I значно послабив східні кордони мазовецьких володінь, адже їх не було кому захистити, тому балтські племена розорили польські міста і містечка²³.

Звичні для епохи Середньовіччя порубіжні військові конфлікти між християнськими державами та язичницькими сусідами у реаліях першої чверті XIII ст. набули певного додаткового значення. Насамперед ідеться про реконструкцію подій щодо остаточного утвердження Тевтонського ордену у географічному регіоні Центрально-Східної Європи. Тож, князь Конрад I стратив воєводу Кристіна, що ослабило східні кордони його володінь, пруси почали нищити прилеглі території, внаслідок чого мазовецький володар звернувся до Тевтонського ордену із дозволами про поселення, у чому його підтримала дружина Агафія з руського роду чернігово-сіверських князів. У цій цілком логічній послідовності, однак, постає питання: чому язичники вирішили напасти на володіння П’ястів? З одного боку, не викликає заперечень бажання отримати військову здобич, особливо коли противник ослаблений. Така практика для часу XIII ст. – цілком виправдана. З іншої сторони, могла би існувати інша причина у посиленні язичницьких набігів.

Необхідно зазначити, що такій активності поганських племен сприяла, напевно, галицько-волинська політика Конрада I. Збереглися відомості про успішні військові дії Романовичів та литовців проти поляків близько 1220 р.²⁴ Спільній кампанії передувало укладення договору, в якому збереглися імена деяких литовських князів. Правдоподібно, альянс зацікавив обидві сторони. Руські правителі, головними володіннями яких були міста Володимир та Берестя, прагнули убезпечитися від нападів з півночі²⁵. Литовці ж, імовірно, здійснили невдалий похід на Волинську землю, тому погодилися на мирні переговори. Характерно, що угоду з язичниками уклала мати малолітніх Романовичів (князів Данила і Василька) – “велика княгиня Романова”, як її іменував літописець. На жаль, походження та навіть ім’я володарки є досить дискусійними питаннями. Не зважаючи на весь свій дипломатичний хист та участь у зовнішньополітичній діяльності, стан джерельної бази не дає змоги реконструювати навіть такі елементарні частини її біографії. В історіографії існують цілком обґрунтовані припущення щодо її візантійського походження²⁶. Хоча така версія не безпроблемна (зокрема, підозрілою є мовчанка літописців про такий високий рід), це дає змогу вказати на використання цілком ромейського способу ведення боротьби із супротивниками. Д. Домбровський вважав, що ця представниця візантійської імператорської родини мала досконалі знання про те, як можна використати “варварів” на своїй службі²⁷. Водночас, “спровадження” язичників на польські володіння дає змогу визначити додаткову ланку у складному ланцюзі, що призвів до запрошення німецького рицарства на межі східного християнського світу тогочасної Європи. Отже, не тільки княгиня Агафія Святославівна, як жінка-володарка, могла спричинитися до появи Тевтонського ордену у Балтійських землях.

Прибуття тевтонських воїнів не стало для Мазовії катастрофою. Хрестоносці виступили потужною військовою силою, яка упродовж XIII ст. завдавала язичникам відчутних поразок. У 1254 р., уже після смерті Конрада I, було укладено угоду в Рачонжі: Романовичі, Конрад II та рицарі Тевтонського

²¹ Maciej Strączyński, “Łotr czy głupiec?” *ingremio.org*, Доступ отримано 15 жовтня 2024 р., <https://ingremio.org/historia/lotr-czy-glupiec/>

²² Kazimierz Pacuski, “O rodzie Gozdawów na Mazowszu w XIV–XV w. i jego tradycjach,” *Notatki Płockie. Kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego*, 37 (1992): 3.

²³ Janusz Grabowski, *Dynastia Piastów Mazowieckich*. (Kraków: Avalon, 2012), 37.

²⁴ Ілля Паршин, *Дипломатія Галицько-Волинської держави: європейські нарративні джерела XIII–XV століть*. (Львів: М. М. Ощипок, 2018), 182, 255.

²⁵ Witalij Nagirnyj, *Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264*. (Kraków: Avalon, 2011), 180–181

²⁶ Леонтій Войтович, *Княжа доба на Русі: портрети еліти*, 481–487.

²⁷ Dariusz Dąbrowski, *Daniel Romanowicz. Król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia polityczna*, 102–104.

ордену оголосили та успішно здійснили похід проти балтських племен²⁸. Конфронтація між польськими володарями і тевтонцями розпочалася пізніше – через неминучу конкуренцію на узбережжях Балтійського моря. З цієї точки зору, участь княгині Агафії у їх запрошенні слід вважати вдалим політичним кроком. Щоправда, можна припустити, що опосередковано до появи німецької рицарської конгрегації у центрально-східному європейському регіоні долучилася також інша руська володарка. Мати Данила і Василька Романовичів (хоча її ім'я достеменно не відоме) успішно використала литовських язичників у власних цілях, спрямувавши їхню агресію проти сусідніх польських володарів. За таких обставин, могла сформуватися ланцюгова реакція, що й спричинила формування рицарської держави у Балтійських землях.

THE APPEARANCE OF THE TEUTONIC ORDER IN THE BALTIC LANDS: THE RUTHENIAN TRACE

Illia PARSHYN

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine
Department of Medieval history
4 Kozelnytska str., Lviv, 79026, Ukraine
e-mail: iparshyn@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0003-0554-1335

This article analyzes the Ruthenian influence on the reappearance of the Teutonic Order in the Baltic lands in the 1220s, examining the political machinations and motivations behind this process. One of the key factors was the participation of Princess Agafia Sviatoslavivna, who was married to Prince Conrad I of Mazovia. Agafia, a representative of the Chernihiv-Siversk princely dynasty, played a crucial part in attracting German knights, as evidenced by historical documents and chronicles of the fourteenth century. Teutonic chronicler Peter of Dusburg emphasized the voluntary nature of the territorial concession, the common will of Prince Conrad of Mazovia, his sons and his wife Agafia. It remains difficult to determine to what extent the princess was actually capable of mobilizing assistance for the battle and organizing the necessary medical support afterwards. Simultaneously, this fragment from a 14th century source demonstrates that there were substantial grounds for indications of the independent will of Princess Agafia, who had her own voice among the Mazovian elites of the time.

The arrival of the Teutonic knights was not a disaster for Mazovia. The Crusaders were a powerful military force that inflicted significant defeats upon pagan forces during the 13th century. The confrontation between the Polish rulers and the Teutons began later, due to the inevitable competition in the Baltic states. According to this perspective, Princess Agafia's participation in their invitation should be considered a successful political step.

The article suggests that another ruler of Rus', the mother of Princes Danylo Romanovych and Vasylo Romanovych, also took part in this political initiative, and around 1219–1220, she probably entered an alliance with Lithuanian pagan rulers. This decision redirected Lithuanian aggression towards Polish lands, thereby alleviating pressure on Volhynian possessions of the Romanovych princes.

It should be noted that this activity of pagan tribes was probably facilitated by the Galician-Volhynian policy of Conrad I. There was evidence of successful military operations of the Romanovych princes and Lithuanians against the Poles around 1220. The joint campaign was preceded by a treaty that preserved the names of some Lithuanian princes. It is likely that both sides had vested interests in the alliance. Prince Conrad I, for his part, found himself in a precarious political situation on the eastern borders of his lands, in particular because of the resistance of the local nobility. His unstable position prompted him to seek the support of the Teutonic Order as a defensive force against the Prussian pagans. Based on these facts, the article also challenges the traditional interpretation of the role of the Mazovian princes in the emergence of the Teutonic Order, which focuses exclusively on their interests.

The author emphasized the importance of women's participation in political alliances of that time, which is an insufficiently studied aspect in historiography. As noted, the initiative to involve the military monastic order could have been the result of the coordinated efforts of several Ruthenian princesses who sought to advance their own political objectives of maintaining the balance of power in the region.

Keywords: Teutonic Order, Romanovych princes, Princess Agafia Sviatoslavivna, Mazovia, Prince Conrad I, Rus', Baltic lands.

REFERENCES

- Besala, Jerzy. *Skandale, mity i anegdoty historyczne*. Warszawa: Bellona, 2013, 344. (in Polish)
- Dąbrowski, Dariusz. *Daniel Romanowicz. Król Rusi (ik. 1201–1264). Biografia polityczna*. Kraków: Avalon, 2013, 538. (in Polish)
- de Dusburg, Peter. "Cronica Terre Prussiae," [in:] *Scriptores rerum Prussicarum*, Vol. 1. Leipzig: verlag von S. Hirzel, 1861, 3–269. (in Latin)
- Grabowski, Janusz. *Dynastia Piastów Mazowieckich*. Kraków: Avalon, 2012, 736. (in Polish)

²⁸ Олександр Головка. *Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.)*, 480–481.

- Gruszka, Piotr. "Sporządzenie Krzyżaków do Polski. Dlaczego Konrad Mazowiecki podjął jedną z najgorszych decyzji w dziejach kraju?" *Ńiekawostkihistoryczne.pl*, Dostęp otrzymano 15 zhovtnia 2024 r., <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2018/12/31/sprowadzenie-krzyzakow-do-polski-dlaczego-konrad-mazowiecki-podjaljedna-z-najgorszych-decyzji-w-dziejach-kraju/> (in Polish)
- Holovko, Oleksandr. *Rus i Polshcha v mizhnarodnomu zhytti Yevropy (X – persha polovyna XIII st.)*. Kyiv: Akadempriodyka, 2021, 600. (in Ukrainian)
- Labuda, Gerard. *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach. Gospodarka-Społeczeństwo-Państwo-Ideologia*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie, 1988, 623. (in Polish)
- Mereniuk, Khrystyna, Parshyn, Illia. "The customs of war in Rus in 13th century: between legal regulations and social conflicts," *Lex Humana* 16 (2024): 535–556. (in English)
- Nagirnyj, Witalij. *Polityka zagraniczna księstw ziem halickiej i wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264*. Kraków: Avalon, 2011, 362. (in Polish)
- Narbutt, Teodor. *Dzieje starożytne narodu Litowskiego*, Vol. 3. Wilno: Nakładem i drukiem Antoniego Marcinowskiego, 608. (in Polish)
- Pacuski, Kazimierz. "O rodzie Gozdawów na Mazowszu w XIV–XV w. i jego tradycjach," *Notatki Płockie. Kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego*, 37 (1992): 3–8. (in Polish)
- Parshyn, Illia. *Dyplomatiia Halytsko-Volynskoi derzhavy: yevropejski naratyvni dzherela XIII–XV stolit*. Lviv: M. M. Oshchypok, 2018, 348. (in Ukrainian)
- Parshyn, Illia, Mereniuk, Khrystyna. "A Modern View of the European Vector of the Military Development of Ukrainian Lands in the 13th–14th Centuries: Prospects for Future Historiographical Studies," *Futurity of Social Sciences* 3 (2023): 61–78. (in English)
- Preußisches Urkundenbuch, Band 1/1 (1140–1257). Politische Abteilung: Die Bildung des Ordensstaats, hrsg. von Rudolf Philippi in Verbindung mit Carl Peter Wölky. Königsberg: Hartungsche Verlagsdruckerei, 1882, 240. (in Latin)
- Strączyński, Maciej. "Łotr czy głupiec?" *ingremio.org*, Dostęp otrzymano 15 zhovtnia 2024 r., <https://ingremio.org/historia/lotr-czy-glupiec/> (in Polish)
- Voitovych, Leontii. *Kniazha doba na Rusi: portrety elity*. Bila Tserkva: vydavets O. Pshonkivskyi, 2006, 782. (in Ukrainian)
- Voloshchuk, Myroslav. "Do pytannia prysutnosti rusyniv pry dvori kniahyni Ahafii Sviatoslavivny (mizh 1207/1209–1247/1248) – druzhyny mazovetskoho kniazia Konrada," *Inter Regnum et Ducatum. Studia ofiarowane Profesorowi Janowi Tęgowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*. Białystok: Instytut Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy, 2018, 633–665. (in Ukrainian)